

Mikayıl Rəfili elmi irsində rus ədəbiyyatı məsələləri

Əsmər Hüseynova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.
E-mail: esmer74.17@mail.ru

Annötasiya. Məqalə Mikayıl Rəfilinin elmi irsində rus ədəbiyyatı məsələləri ilə bağlıdır. Görkəmli ədəbiyyatşünas, tənqidçi olmaqla yanaşı, Mikayıl Rəfilinin tərcümə yaradıcılığı bacarığına mükəmməl yiyələnməsi ön plana çəkilir. Diqqətə çatdırılır ki, Mikayıl Rəfili ədəbiyyat aləminə bədii yaradıcılıqla daxil olsa da, sonralar elm yolunu seçməklə, ədəbi tənqid, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, ədəbiyyat tarixinə dair bir çox elmi monoqrafiyalar, məqalələr müəllifi kimi tanınmışdır. Ədəbiyyatşünasın rus ədəbiyyatı klassiklərinin yaradıcılığına müraciət etməsi bu dilin incəliklərinə yüksək səviyyədə yiyələnməsindən xəbər verməsi kimi təqdim olunur. Azərbaycan oxucuları məhz Mikayıl Rəfilinin təqdimatında rus ədəbiyyatının şedevrləri haqqında məlumatla sahib olmuşlar.

Açar sözlər: Mikayıl Rəfili, rus ədəbiyyatı, mədəni əlaqələr, rus dili

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 10.03.2023; qəbul edilib – 04.04.2023

Issues of Russian literature in the scientific heritage of Mikayil Rafili

Asmar Huseynova

Doctor of Philosophy in Philology
Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS. Azerbaijan.
E-mail: esmer74.17@mail.ru

Abstract. The article is devoted to issues of Russian literature in the scientific heritage of Mikayil Rafili. In addition to the fact that Mikayil Rafili is an outstanding literary scholar and critic, his excellent mastery of translation art comes to the fore. It should be noted that although Mikayil Rafili entered the world of literature with artistic creativity, later he chose the path of science and became known as the author of many scientific monographs and articles on literary studies, the theory of literature and the history of literature. The literature reviewer's approach to the classics of Russian literature is presented as a sign of a high level of mastery of the subtleties of this language. Azerbaijani readers received information about the masterpieces of Russian literature precisely in the presentation of Mikayil Rafili.

Keywords: Mikayil Rafili, Russian literature, cultural relations, Russian language

Article history: received – 10.03.2023; accepted – 04.04.2023

Giriş / Introduction

Mikayıl Həsən oğlu Rəfili 1905-ci ildə 25 aprel (bəzi mənbələrdə 12 aprel tarixi qeyd olunur – H.Ə.) tarixində Rusiya quberniyasının Yelizavetpol qəzasının, Qasım İsmayılov rayonunun (indiki Goranboy rayonu) Borsunlu kəndində varlı kəndli ailəsində doğulmuşdur. İlk təhsilini doğulduğu kənddə aldıqdan sonra, Yelizavetpol klassik gimnaziyasında davam etdirmişdir. Bu dövrdə ictimai işlərdə göstərdiyi fəallıqla yanaşı, həm də bədii yaradıcılığa başla-

yan Mikayıl Rəfilinin “Mikayıl Rəfizadə” imzası ilə ilk yazıları – “Mücadileyi-həyat” hekayəsi, “Elmə doğru” şeiri və “Qərb mədəniyyəti” məqaləsi “Əfkari-Mütəəllimin” jurnalında (1919-cu il, №2-3) çap olunmuşdur. Daha sonra Bakıda Azərbaycan Politexnik İnstitutuna daxil olmuş, 1924-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Şərq dilləri fakültəsini dinləyici kimi bitirmiş və təhsilini 1927-ci ildə Moskva Dövlət Universitetində davam etdirmişdir.

Əsas hissə / Main Part

Mikayıl Rəfili bənzərsiz şair olmaqla bərabər, ədəbi tənqid, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, ədəbiyyat tarixinə dair bir çox elmi məqalələr müəllifi idi. İstedadlı ədəbiyyatşünas kimi tanınmaqla yanaşı, həm də alovlu natiq idi. Həyatının bir çox dövrlərində yersiz tənqidlərə, təqiblərə, saxta və planlı şərhləmələrə məruz qalan Rəfili görkəmli şəxsiyyət kimi ədəbiyyat tarixində iz qoymuşdur. Rəfilinin yüksək keyfiyyətlərə malik olması, alimliklə paralel müəllimlik peşəsi ona təmkin, sadəlik, milli-mənəvi əxlaq kodeksi, nəciblik kimi yüksək dəyərlər aşılayırdı. Özünəməxsus səs tonu, alovlu çıxışları, məzmunlu nitqi onu başqalarından fərqləndirirdi. Azərbaycan və rus dillərində elmi məqalələr, monoqrafiyalar, kitablar, dərsliklər müəllifi kimi tanınmaq və dövrünün ziyalıları arasında nüfuzlu söz sahibi olmaq hər dövrdə olduğu kimi, o zaman da çətin məsələlərdən biri sayılırdı. Mikayıl Rəfili bu nüfuza malik şəxsiyyət idi. O, rus və Azərbaycan mədəni, ədəbi, iqtisadi əməkdaşlığının hər zaman vacib olduğunu qeyd etməklə, dövrün ziyalılarının əməyini yüksək qiymətləndirirdi: “Bakıxanov xidmətlə paralel olaraq rus dili və rus ədəbiyyatının öyrənilməsi ilə də məşğul olur. Böyük qabiliyyətləri sayəsində coğrafiya, fəlsəfə, astronomiya və məntiqə xüsusi maraq göstərərək Avropa elmlərinə tez yiyələnir” [1, s.171].

Ədəbi fəaliyyətə doğru 1926-1927-ci illərdə daha iti addımlarla irəliləyən Mikayıl Rəfili 1935-1936-cı illərdə SSRİ EA-nın aspiranturasında təhsilini davam etdirərək, “Azərbaycan ədəbiyyatının rus mədəniyyəti ilə əlaqələri haq-

qında” mövzusunda namizədlik, 1944-cü ildə isə “Ən qədim dövrlərdən müasir mərhələyədək Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin oçerkləri” mövzusunda doktorluq işini müdafiə etmişdir. Mikayıl Rəfili həm də sərbəst şeirin banilərindən sayılır. Mikayıl Rəfili “Pəncərə” adlanan ilk şeirlər kitabını cəmi iyirmi dörd yaşında olarkən nəşr etdirib. Mikayıl Rəfili Moskvada böyük türk şairi Nazim Hikmətlə tanış olur, daha sonralar bu tanışlıq qırılmaz dostluq telləri ilə əvəzlənir. Mikayıl Rəfilinin vəfatından bərk təsirlənən Nazim Hikmət yazırdı:

*“Neslimin yaprak dökümü başladı,
çoğumuz, kışa giremeyeceğiz.
Deliye döndüm Refili,
Haberini alır almaz...
Ne diyecektim...
Aklında mı, Mikail...”*

Mikayıl Rəfilinin elm yolunda misilsiz xidmətlərini qiymətləndirməklə yanaşı, şairliyini hər kəsdən çox Nazim Hikmət bəyəndi. Tanınmış tənqidçi Vaqif Yusifli yazır: “Sən şair ola bilərdin, professor oldun. Nazim Hikmət Rəfilinin şeir yazdığına, amma şair kimi yox, görkəmli alim kimi tanındığına işarə edir. Mikayıl Rəfili, doğrudan da, şair idi, sadəcə olaraq, elmi yaradıcılıqla müntəzəm məşğul olduğundan, bir müddət şeirin daşını atmışdı” [2, s.30].

Moskvada təhsil aldığı müddətdə rus dilini sərbəst öyrənən Mikayıl Rəfili Azərbaycan ədəbiyyatının tərcümə üzrə zənginləşməsində xü-

susi yerlərdən birini tutmağa müvəffəq olur. Sonralar tanınmış tənqidçi rus dilini əla bildiyi üçün məqalələrinin çox hissəsini bu dildə yazmış və bu elmi-nəzəri yazılarda müxtəlif səpkili problemlərin həllinə çalışmışdır. Gənc şairə rus mədəniyyəti ilə yaxınlıq həm rus xalqına, həm də onun bədii ədəbiyyatına böyük məhəbbət yaratdı. Dövrün ən vacib tələblərindən biri kimi, rus dilinin təbliği və tərənnümü bütün postsovet məkanında hökmranlıq edirdi. Ziyalılarımızın bu dilin vasitəsilə əldə etdikləri məlumat-mənbələr onların yaradıcılıqlarına da təsir edirdi. Doğrudur, çox sonralar tərcümə janrı haqqında yaranan mübahisələrdə əsərin məhz orijinaldan tərcümə olunması təqdirəlayiq hal kimi qiymətləndirilsə də, lakin o zaman birbaşa rus dilinin köməkliyi olmadan bu barədə danışmaq belə mənasız idi. Mikayıl Rəfilin rus dilinin ədəbiyyatımıza gətirdiyi incəlikləri danılmaz fakt hesab edərək yazırdı: “Axundov rus dili sayəsində öz dövrünün mədəni nailiyyətlərinə yiyələnmiş, rus dilinin Şərqi ölkələrində yayılmasında maariflənmə və tərəqqi yolu görmüşdür” [3, s.5]. Rus dilinin bütün incəliklərinə sərbəst şəkildə yiyələnən, bu dildə təhsil alan Mikayıl Rəfilin onun ədəbiyyatına biganə qala bilməzdi. Müəyyən zaman mərhələsində A.S.Puşkin, A.P.Çexov, M.Qorki, A.Serafimoviç, N.V.Qoqol, V.V.Mayakovski, İ.A.Krılov və başqalarının yaradıcılığına müraciət etmiş, onları Azərbaycan oxucusunun istifadəsinə vermişdir. “M.Rəfilin tərcümə prosesində mətnə sədaqət məsələsinə də çox ciddi yanaşırdı. O, Belinskinin “tərcümə edilən əsərin ruhunu vermək” fikrini müdafiə edir, mexaniki və hərfi tərcümə üsulunu pisləyirdi. Əlbəttə, tərcümə edilən əsərin mətninə qarşı hörmət tərcümə işinin mühüm tələblərindən biridir” [4, s.60].

Rus ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri olan A.P.Çexov haqqında kiçik kitabça müəllifi olan Mikayıl Rəfilin burada ədib haqqında müfəssəl məlumatlar vermişdir. Rus ədəbiyyatşünaslığında dramaturq, yazıçı, nasir, jurnalist kimi tanınan A.P.Çexov Rusiyanın əyalət şəhəri olan Taqanroqda dünyaya göz açmışdır. Çexov illər keçdikcə cəmiyyətdə kök salan köləlik ruhundan azad olmağı bacarmışdı. Həmin vaxt yaşadığı şəhərin monoton həyatı ilə yanaşı, insanların cəhalət girdabında boğulması

danılmaz faktlardan biri idi. Onların bu cür yaşayışla barışması, heç bir yeniliyə can atmaması gələcəyin tanınmış ədibi üçün bir növ “material mənbəyi” kimi lazım olacaqdı. “Lakin gənc Çexovu bu sönük həyatdan xilas edən bir şey var idi. O da daha gənc yaşlarından təbiətə və sənətə olan həvəs və məhəbbəti idi. Rus təbiəti, dəniz və çöl mənzərələri onda ayrıca bir sevinc və ruh yüksəkliyi oyadırdı. Bu təbiət olmasaydı, uşaqlığı iztirabla keçən Çexov bəlkə də əbədiyən bu acıları unuda bilməzdi. O yalnız təbiət qoynunda, dəniz seyrində, gənclik gəzintilərinə özünü azad hiss edər, ürəyi şad hisslərlə döyünməyə başlardı” [5, s.8].

Gənc yaşlarında doğma Taqanroqu tərk edən Çexov Moskva kimi qaynar həyatı, inkişaf perspektivləri olan, görkəmli ədəbi simaların yetişdiyi şəhərin ağışuna atılır. Şəhər onun həyatında gözlə görünəcək qədər dönüş yaratdı. Yoxsulluq içərisində yaşayan gənc Çexov Moskvaya gəldiyi zaman şəhəri inqilabi hərəkət öz ağışuna almışdı. Çexov ədəbi fəaliyyətə novella və kiçik hekayələr, kiçik felyetonlar yazmaqla gəlmişdir. Hekayələrinin mövzusu adi bir hadisə və yaxud bir lətifə təşkil edirdi, onlar “Antoşa Çexonte”, “Qardaşımın qardaşı”, “Əcnəbi adam” imzaları altında işıq üzünə görünürdü. Hekayələrinin mövzusu yığcam və gülməli olsa da, əslində, bu gülüşün içərisində insanları düşündürməyə, özlərini o hekayə və felyetonların qəhrəmanı kimi hiss etməyə məcbur edirdi.

Mikayıl Rəfilinin ədibin yaradıcılığına olan oxucu marağından qaynaqlanan elmi məqalələri kəmiyyətə deyil, keyfiyyətə söykənir: “Çexovun Azərbaycan ədəbiyyatı ilə əlaqəsi müxtəlif şəkillərdə meydana çıxmışdır. Hələ inqilabdan çox-çox əvvəl Azərbaycan oxucuları Çexovun yaradıcılığı ilə maraqlanmağa başlamışlar... Fəqət əsl Çexovu Azərbaycan oxucuları yalnız inqilabdan sonra tanımışlardır. Hələ “İnqilab və mədəniyyət” jurnalında, qiraət kitablarında, qəzetlərimizdə nəşr edilən bir sıra məqalələr Çexovun Azərbaycanda geniş surətdə tanınmasına az yardım etməmişdir” [5, s.42].

Mikayıl Rəfilin rus ədəbiyyatının şedevrlərindən biri olan A.S.Puşkin haqqında müxtəlif səpkili məqalələr müəllifidir. Rəfilinin “Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (Rus ədəbiyyatının günəşi)” adlanan kitabı haqqında o zaman bir çox

ziyalılar dəyərli fikirlər bildirmişlər. Rəfili qələmə aldığı hər bir rus ədibinin həyat və yaradıcılığı ilə yaxından tanış olur, onu Azərbaycan oxucusuna olduğu kimi təqdim etməyi bacarırdı. Şair, dramaturq, ədəbiyyatşünas, ədəbiyyat nəzəriyyəçisi, publisist və müasir rus ədəbiyyatının banisi sayılan A.S.Puşkin 1799-cu ilin iyun ayının 6-da Moskva şəhərində aristokrat və nəcib ailədə anadan olmuşdur. Rus romantik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən olan Puşkin Rusiyanın böyük şairi və müasir rus ədəbiyyatının banisi sayılır. Dünya ədəbiyyatını nadir incilərlə zənginləşdirən Puşkin “Yevgeni Onegin”, “Ruslan və Lyudmila”, “Baxçasaray fontanı”, “Qaratoxmaq qadın”, “Kapitan qızı”, “Mis atlı”, “Balıqçı və balıq nağlı”, “Ölmüş şahzadə və yeddi pəhləvan nağlı”, “Qızıl xoruz nağlı” kimi əsərlərin müəllifidir. “Nizami, Rustaveli, Füzuli, Şevçenko, Puşkin! Dünya ədəbiyyatının ən böyük dahiləri və sənətkarları ilə fəxr edən qədim bir xalqı məhv etmək mümkün deyil. Puşkini rus xalqı yaratmışdır. Puşkin isə keçmişin zülmətlərini yaran bir ziya, qızıl şəşəllər saçan bir günəş, humanist, vətənpərvər bir qəlblə çırpınan bir sənətkardır. Puşkin! Rus ədəbiyyatını dirçəldən, dünyaya ədəbiyyatı sırasına çıxaran, rus xalqının vətənpərvər və alicənab ruhunu təmsil edən böyük sənətkar!” [6, s.4]. Azərbaycanla Rusiya arasında mədəni əlaqələrin inkişafında A.S.Puşkinin rolu böyük olmuşdur. Onun yaradıcılığının mühüm hissəsini lirika təşkil edir. Rus xalqının ən böyük milli şairi olmaqla yanaşı, yaradıcılığının əsas hissəsini azadlıq arzuları, ictimai lirikanın gözəl nümunələri bəzəyirdi. Dahi rus şairi 1829-cu ildə Ərzuruma səyahət edərək, bir neçə həftə Zaqafqaziya qalmış və Azərbaycan yazıçıları ilə görüşüb tanış olmuşdur. A.S.Puşkinin Azərbaycana olan bağlılığı həm də Qafqaza olan marağından irəli gəlirdi. Klassik rus ədəbiyyatının parlaq siması olan A.S.Puşkinin Azərbaycana gəlişi, ziyalılarımız ilə görüşməsi, dostlaşması onun xalqımıza nə dərəcədə önəm verdiyini göstərirdi. A.Bakıxanov, İ.Qutqaşınlı, M.Ş.Vazeh onun gözəl poeziyasından ruhlanırdılar. Böyük M.F.Axundzadə ən yaxşı əsərini dahi şairin ölümünə həsr etmişdi. Bir sözlə, Rusiya ilə mədəni əlaqələr inkişaf etdikcə, Azərbaycan mədəniyyətinin bütün sahələrində can-

lanma başlanırdı. Belə bir canlanma ən çox elm sahəsində özünü göstərirdi. Puşkinin yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatının zənginləşməsində böyük rol oynamış, bütün sovet xalqları kimi, Azərbaycan xalqının da böyük məhəbbətlə oxuduğu sevimli şairlərdən biri hesab olunurdu.

Mikayıl Rəfilinin 1932-ci ildə köhnə əlifba ilə nəşr olunan tanınmış rus yazıçısı, nasiri, dramaturqu Maksim Qorki haqqında eyniadlı kitabçasında ədibin həyat və yaradıcılığı, dostluqları haqqında məlumat verilmişdir. Maksim Qorkinin ədəbi fəaliyyətinin qırx illiyi münasibətilə qələmə alınan kitabça müfəssəl bilgi daşıyır: “Maksim Qorki haman bu çürük mistika və ideologizm cəbhəsini ilk əsərləri ilə coşqun bir fırtına kimi yardı, öz hərarətli şərqilərini və inqilabi əfsanələrini ucadan hayqırdı” [7, s.9]. Mikayıl Rəfili böyük proletar ədibi Maksim Qorki haqqında kitab, monoqrafiya və məqalə müəllifidir. Yazıçı, dramaturq, nasir kimi tanınan Maksim Qorki sovet dönəmində ən çox oxunan yazıçılardan biri idi. Lakin bu qurumun süqutundan sonra onun əsərlərinin məhz sovet ideologiyasına xidmət olduğunu hesab edənlər çoxluq təşkil edir.

Rus ədəbiyyatı tarixində Puşkin qədər yüksək mövqedə dayanan ədəbi simalardan biri də N.V.Qoqol hesab olunur. N.V.Qoqol yaradıcılığının böyük bir hissəsini rus xalqının həyatından bəhs edən həqiqətləri bəyan etməklə, onların inkişafını sürətləndirmək yolunu təmin etmişdir. Əsərləri vasitəsilə vətənə məhəbbət, insanlığa xidmət prinsiplərinə əməl edən M.Rəfili, dövrün və quruluşun məişət çətinlikləri haqqında etirazını bildirməklə dövrün qabaqcıl adamlarını mübarizəyə səsləyirdi: “Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına yaxşı və müsbət bir təsir göstərmiş olan böyük rus yazıçıları arasında Qoqolun adı birinci sıradadır. Qoqolun əsərləri bir sıra Azərbaycan yazıçıları tərbiyə etmişdir, bu yazıçılar Qoqoldan həqiqi bədii təsvir qaydalarını, tutarlı zərbə endirməyi, böyük realizm sənətkarlığı metodunu öyrənmişlər” [8, s.33].

Bəllidir ki, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin ən zəngin və məhsuldar bir dövrünü XIX əsr təşkil edir. Bu dövrü həm də Azərbaycan-rus ədəbi əlaqələrinin başlanğıc dövrü də adlandırmaq olar. Yaranan ədəbi cərəyanın ilk rüşeym-

lərini yaradan A.Bakıxanov, İ.Qutqaşınlı və M.Ş.Vazehin realist istiqamətdə olan yaradıcılıqları məhz bu dövrdə hazırlanır. Həmin yazıçıların Puşkin, Qriboyedov və Bestujev-Marlinski kimi nümayəndələri ilə tanışlığı bu dövrdən başlanır. XIX əsrdə qarşılıqlı rus-Azərbaycan ədəbi əlaqələri özünün inkişaf mərhələsində idi. Bu baxımdan, rus ədəbiyyatından tərcüməçilik fəaliyyəti Azərbaycanda yaranan realist ədəbiyyatın inkişafına müsbət təsir göstərirdi. Tərcümə sənətinin nəzəri və praktik yönəri ilə bütün problemlərini yetərincə mənimsəməyi bacaran Mikayıl Rəfilə yaxşı bilirdi ki, orijinaldan tərcümə və o dili öz doğma dili kimi anlayıb qavramaq tərcüməçi qarşısında qoyulan tələblərdən başlıcasıdır. Məlumdur ki, ən yaxşı tərcümə hər iki dilin (orijinalın və tərcümənin) bütün parametrlərini qoruyub saxlamağı bacaran iş sayılır. Dilin məna çalarlarını, qrammatik normalarını dərk etmək tərcüməçinin yaradıcı ustalığına və bacarığına xidmət edir. Mikayıl Rəfilə irsini dərinləndirən, filologiya elmləri doktoru, professor Nazif Ələkbərli yazır: “M.Rəfilə tərcümə prosesində mətnə sədaqət məsələsinə də çox ciddi yanaşırdı. O, Belinski-nin “tərcümə edilən əsərin ruhunu vermək fikrini müdafiə edir, mexaniki və hərfi tərcümə üsulunu pisləyirdi. Əlbəttə, tərcümə edilən əsərin mətninə qarşı hörmət tərcümə işinin mühüm tələblərindən biridir. Ədəbiyyatşünas tərcümə

əsinə birinci növbədə yaradıcı münasibət bəsləməyi tövsiyə edirdi” [9, s.60].

Mikayıl Rəfilə sovet Azərbaycanının ədəbi-ictimai məsələləri ilə bağlı qurultay, yığıncaq, yubiley tədbirlərində əhatəli biliyi və gözəl nitq qabiliyyətinə malik olduğu üçün iştirak edir, geniş məzmunlu çıxışlar edirdi. Azərbaycan və rus dillərində məzmunlu olduğu qədər təsirli nitq qabiliyyətinə malik olması onun yaddaşlarda qalmasına səbəb olurdu. Rəfilənin əzəmətli şifahi nitqi ilə yanaşı, tərcümə, tənqid və ədəbiyyat tarixi sahəsində qazandığı uğurlar onun böyük istedadını əks etdirən faktlardan biri kimi qiymətləndirilir. Vaxtın qardaşlıq, dostluq, beynəlmiləçilik ideyalarına xidmət etdiyini nəzərə alsaq, Rəfilə müasirləri arasında böyük nüfuz sahibi idi. “Zəngin və əhatəli biliyi ilə, geniş yaradıcılıq erudisiyası ilə fərqlənən M.Rəfilə orijinal bir şair, müasir ədəbiyyatın köklü, aktual problemləri üzərində düşünən bir tənqidçi, klassik bədii irsimizin inkişaf qanunauyğunluqları və mühüm hadisələrini həvəslə öyrənən bir tədqiqatçı, ədəbiyyat nəzəriyyəçisi, teatrşünas, ssenarist, tərcüməçi kimi şöhrət qazanmışdır” [10, s.2].

Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında layiqli mövqə sərgiləyən Mikayıl Rəfilə bu gün yeni yaranan tənqidçi nəsli üçün nümunə sayıla bilər.

Nəticə / Conclusion

Azərbaycan ədəbi tənqidinin görkəmli simalarından hesab olunan Mikayıl Rəfilə yaradıcılığı boyu daha çox Azərbaycan-rus ədəbi-mədəni əlaqələrini tədqiq etmişdir. Mikayıl Rəfilə XIX-XX əsrlərdə yaşayan dünyanın ən böyük sənətkarları haqqında məqalələr yazmaqla yanaşı, tərcümə ədəbiyyatında da misilsiz xidmətləri ilə

ədəbiyyatımızda silinməz izlər qoymuşdur. Mikayıl Rəfilənin elm aləmində böyük nüfuzla malik olması, onun bir çox təqiblərə məruz qalmasının qarşısını ala bilməmişdir. Lakin peşəkarlıq prinsipi, xarakterində olan əzmkarlıq və qətiyyət onu digər həmkarlarından fərqləndirmişdir.

Ədəbiyyat / References

1. Рафили, М. Избранное. – Баку, 1973.
2. Yusifli, V. Mikayıl Rəfiləni xatırlarkən... – “525-ci qəzet”, 2015, 18 aprel.
3. Rəfilə, M. M.F.Axundov. – Bakı: Azərənşr, 1957.
4. Ələkbərli, N. Mikayıl Rəfilə (həyatı və yaradıcılığı). – Bakı: Qartal, 1998.
5. Rəfilə, M. A.P.Çexov. Həyatı. – Bakı: Azərənşr, 1944.

6. Rəfili, M. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (Rus ədəbiyyatının günəşi). – EAAzF Bakı Nəşriyyatı, 1942.
7. Rəfili, M. Maksim Qorki. – Bakı: Azərnəşr, 1932.
8. Rəfili, M. Nikolay Vasilyeviç Qoqol (həyat və yaradıcılığı). – Bakı: Azərbaycan SSR siyasi və elmi bilikləri yayan Cəmiyyətin nəşri, 1952.
9. Ələkbərli, N. Mikayıl Rəfili (həyatı və yaradıcılığı). – Bakı: Qartal, 1998.
10. Salmanov, Ş. Təmənnasız xidmət (Mikayıl Rəfilinin anadan olmasının 60 illiyi münasibəti ilə). – “Ədəbiyyat və incəsənət”, 1965, 30 oktyabr.

Проблемы русской литературы в научном наследии Михаила Рафили

Асмар Гусейнова

Доктор философии по филологии

Институт литературы имени Низами Гянджеви НАНА. Азербайджан.

E-mail: esmer74.17@mail.ru

Резюме. Статья посвящена вопросам русской литературы в научном наследии Михаила Рафили. Помимо того, что Михаил Рафили является выдающимся литературоведом и критиком, на первый план выдвигается прекрасное владение переводческим творчеством. Следует отметить, что хотя Михаил Рафили вошел в мир литературы с художественным творчеством, позднее он избрал путь науки и стал известен как автор многих научных монографий и статей по литературоведению, теории литературы и истории литературы. Обращение литературоведа к классикам русской литературы преподносится как признак высокого уровня владения тонкостями этого языка. Азербайджанские читатели получили информацию о шедеврах русской литературы именно в презентации Михаила Рафили.

Ключевые слова: Михаил Рафили, русская литература, культурные связи, русский язык